

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา ประเมินผล โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ดำเนิน โครงการครบ 1 ปีการศึกษา ของปีการศึกษา 2547 ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ดำเนิน โครงการครบ 1 ปีการศึกษา ของปีการศึกษา 2547 ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดำเนินงานตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ใน 4 ด้านคือ

- 1.1 ด้านบริบท
- 1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า
- 1.3 ด้านกระบวนการ
- 1.4 ด้านผลผลิต

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ตามสภาพของผู้แสดงความคิดเห็น และตามขนาด โรงเรียน ที่ดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินผลโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการใช้ CIPP Model ผลปรากฏ ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านบริบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการด้านบริบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านปัจจัยนำเข้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการด้านปัจจัยนำเข้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย

3. ด้านกระบวนการ พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ด้านผลผลิต พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน โครงการด้านผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย

5. เมื่อประเมินในภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองได้เสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้

6.1 ด้านบริบท อุปสรรคที่สำคัญ คือ สภาพเสื่อมโทรมของสังคมไทย ภาวะเศรษฐกิจทุนนิยม สื่อที่แสดงออกทางความรุนแรง สื่อลามก ทำให้เกิดการเลียนแบบ

6.2 ด้านปัจจัยนำเข้า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดตัวอย่างที่ดีกับผู้เรียน จัดหาสื่อที่น่าสนใจ และที่สำคัญมากที่สุด คือ จัดหางบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการ

6.3 ด้านกระบวนการ ควรจัดทำหลักสูตรแกนกลาง สำหรับการดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ จัดอบรมบุคลากรทุกฝ่ายให้มีความรู้ ในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโครงการ กำกับนิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริม ยกย่องคนดีในชุมชน สังคม เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน

6.4 ด้านผลผลิต ควรพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การบริโภค เพราะปัจจุบันยังมีผู้เรียนส่วนหนึ่งที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการประเมิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้ การประเมินแบบ CIPP Model พบประเด็นที่ควร อภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในภาพรวม และทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ในด้านบริบทซึ่งประกอบด้วย ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจาก โครงการ กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงาน ซึ่งทุกคนมองเห็นปัญหาเดียวกัน ในการนำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาแก้ปัญหา คือ สภาพสังคมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนจากสภาพสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมที่นิยมวัตถุ ทำให้เด็กและเยาวชน ได้รับความนิยมนิยมที่ผิดๆ เช่น ความเบี่ยงเบนทางเพศ การใช้ความรุนแรง ยาเสพติด คุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลงไปทุกวัน ด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วย งบประมาณ แหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมนักเรียน เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การปฏิบัติกิจกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ในโอกาสที่เป็นศาสนกิจต่างๆ หรือผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเข้าใจในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ และช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการหลักพระพุทธศาสนา มีผู้รับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน บุคลากรที่รับผิดชอบมีความกระตือรือร้นที่จะจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีตามหลักวิถีพุทธ แต่พบว่า การสนับสนุนงบประมาณ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ยังไม่พอเพียง ด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย วิธีการจัดกิจกรรมโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมหรือไม่ การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามขั้นตอนมากน้อยเพียงไร กิจกรรมที่จัดขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนได้นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ สภาพสังคมศรีทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า เห็นได้จากการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ณ พุทธมณฑลอีสาน ที่จัดขึ้นเป็นประจำ มีการส่งเสริมยกย่องคนดีในสังคมให้เป็นตัวอย่างที่ดี ด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากโครงการมีมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ซึ่งพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตใจเมตตา กรุณา ชอบช่วยเหลือสังคม เป็นคนแจ่มใส ร่าเริง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ นุศราวรรณ อ่อนวงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการประเมินผลโครงการ โรงเรียน สีขาวของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพบว่า ด้านบริบท ระดับความคิดเห็นของผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้แทน ผู้แทนนักเรียน และผู้แทนผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกโรงที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนสีขาว อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโครงการ โรงเรียนสีขาวและโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาคล้ายๆกัน คือ ปัญหาเสพติด สื่อลามก อนาจาร การพนัน การทะเลาะวิวาท และการส่งเสริมให้ทุกคนเป็นคนดี ด้านปัจจัยนำเข้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งบุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ ความตั้งใจ และสนใจ ที่จะทำให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ด้านกระบวนการ พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เพราะทุกโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการอย่างชัดเจน มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านผลผลิต มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจตนเอง และแก้ปัญหาดตนเอง ได้อย่างถูกวิธี

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีประเด็นที่น่าอภิปราย ในด้านต่างๆ คือ ด้านบริบท พบว่า ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยผู้บริหาร และผู้ปกครอง เห็นว่า การนำโครงการวิถีพุทธมาปฏิบัติมีความสำคัญมากกว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยนักเรียน และผู้ปกครอง เห็นว่า มีปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการมากกว่า ด้านกระบวนการ พบว่า ระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งทุกคนมองว่า กระบวนการในการดำเนินโครงการวิถีพุทธ กำลังดำเนินไปด้วยดี ด้านผลผลิต พบว่า ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยนักเรียน และผู้ปกครอง มีความพอใจในผลผลิตที่เกิดจากโครงการมากกว่า ซึ่งในภาพรวมของทุกด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีประเด็นที่น่าอภิปราย คือ ด้านบริบท พบว่าระดับความคิดเห็น มีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่า การนำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธมาปฏิบัติมีความสำคัญมากกว่า ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมทางด้านปัจจัยในการดำเนินโครงการมากกว่า ด้านกระบวนการ พบว่าระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีการจัดกิจกรรมตามโครงการอย่างต่อเนื่อง มากกว่า ด้านผลผลิต พบว่าระดับความพอใจในตัวผู้เรียนในโรงเรียนขนาดกลางมีมากกว่า ทั้งนี้พบว่า ในภาพรวมระดับความคิดเห็นก็มีความแตกต่างกันด้วย โดยโรงเรียนระดับกลาง มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมที่น่าพอใจมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนที่ไม่มากนัก งบประมาณไม่ถึงกับขาดแคลน และบุคลากรดูแลนักเรียน ได้ทั่วถึงมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโครงการที่เป็นความหวังของสังคมไทยที่สามารถปรับเปลี่ยนผู้เรียนให้มีค่านิยมการดำรงชีวิตให้กลับมาสู่วิถีพุทธดั้งเดิมได้ และน่าจะทำให้สังคมมีความสุขร่มเย็นดังที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 การดำเนินโครงการต้องมีการวางแผน การปฏิบัติ การนิเทศ กำกับ ติดตาม อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

1.2 ส่งเสริมให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ เช่น วัด บ้าน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์การประเมิน ในการ ประเมิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลโครงการ

1.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีหลักสูตรแกนกลาง ในการจัดกิจกรรม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้แต่ละโรงเรียนได้นำมาปรับ ใช้ให้เหมาะสม กับท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

การประเมิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีประเด็นที่ควรวิจัยเพื่อทราบ และแก้ปัญหาต่อไป คือ

2.1 การวิจัย เพื่อศึกษากิจกรรมที่เหมาะสมในการ นำมาใช้ในการจัด กิจกรรม ในการดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ มากที่สุด

2.2 การวิจัย เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

2.3 การติดตามผล นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนที่ดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ อย่างต่อเนื่อง